Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Assenedesteenweg (Zelzate, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2017K258
Februari 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek 6

1.1 Beschrijvend gedeelte 6

1.1.1 Administratieve gegevens 6

1.2 Onderzoeksopdracht 8

1.2.1 Onderzoekskader 8
1.2.2 Juridische context 8
1.2.3 Randvoorwaarden 9
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein 9
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 10
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie 13
1.2.6.1 Methode 13
1.2.6.2 Fysisch geografische situatie 13
1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen 13
1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader 13
1.2.6.5 Verstoringshistoriek 14

1.3 Assessmentrapport 15

1.3.1 Ruimtelijke situering 16
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens 17
1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie) 18
1.3.2.2 Geologie 19
1.3.2.2.1 Tertiair 19
1.3.2.2.2 Quartair 20
1.3.2.3 Bodem 21
1.3.2.3.1 Bodemtypes 21
1.3.2.3.2 Bodemerosie 22
1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop 23
1.3.2.5 Hydrografie 26
1.3.3 Gekende archeologische waarden 27
1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek 27
1.3.3.1.1 Historische achtergrond 27
1.3.3.1.2 Historische kaarten 28
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen 30
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden 34
1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader 38

1.4 Synthese 39

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed 39

Deel 2: Bibliografie 40

Deel 3: Bijlagen 41

FIGURENLIJST (2017K258)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....7
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....7
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....10
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....11
Figuur 5: verkavelingsplan (Bron: opdrachtgever).....12
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....18
Figuur 8: Projectgebeid weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....21
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).....22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).23
Figuur 13: Projectgebied en profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV, detailweergave (Bron: Geopunt).....24
Figuur 14: Profiellijn hoogteverloop (Bron: Geopunt).....25
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....28
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).....29
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....29
Figuur 19: Projectgebied weergeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....31
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....31
Figuur 22: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....32
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....33

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt). 34
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal). 38

TABELLENLIJST (2017K258)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 6
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....17
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....30

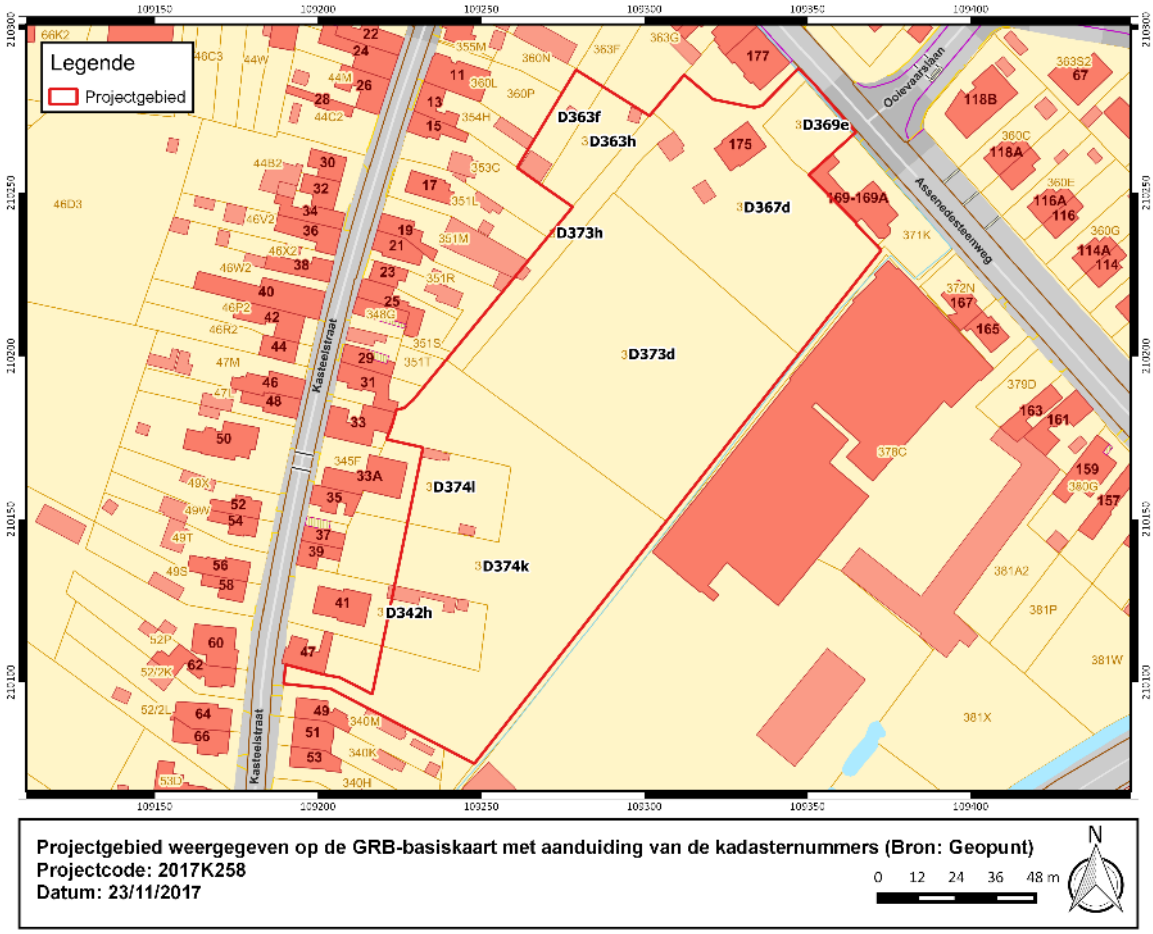
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

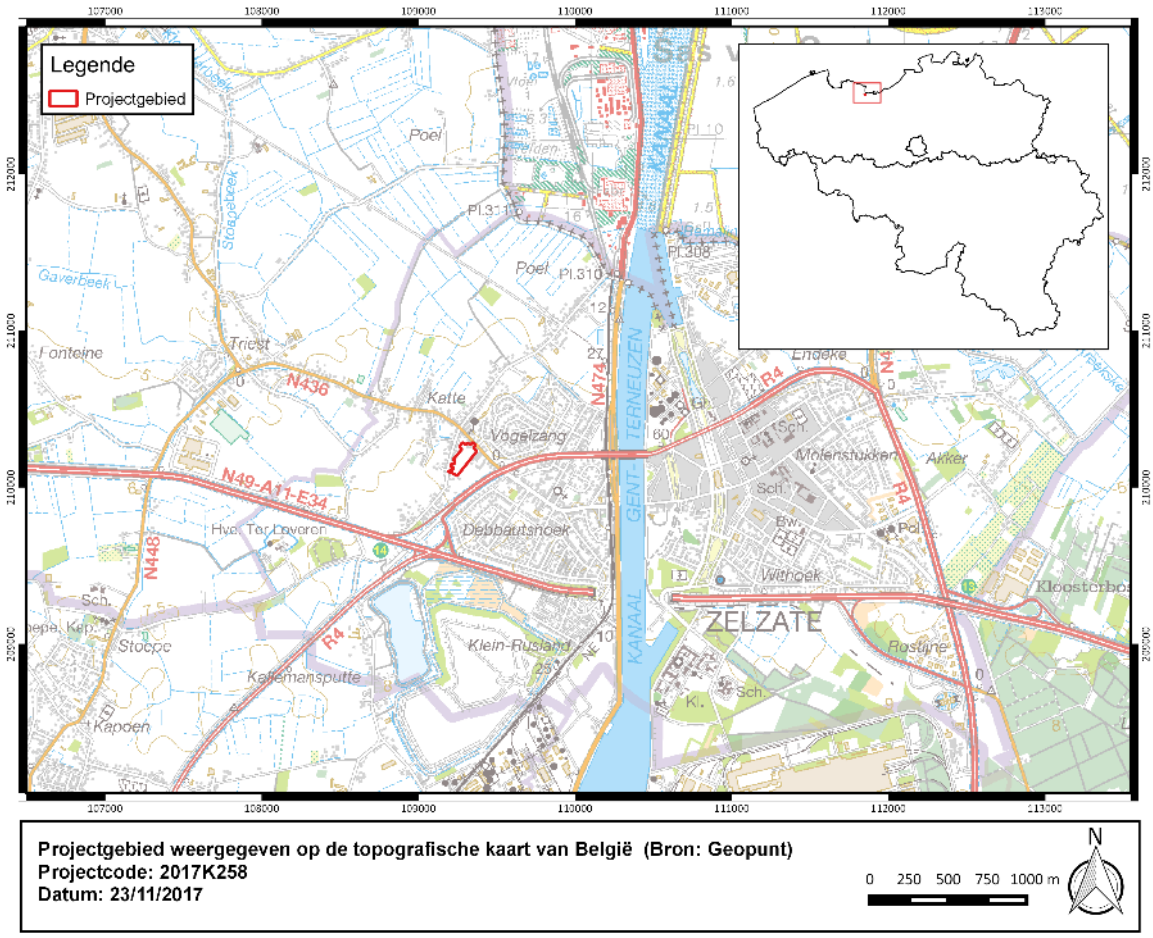
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Zelzate
	Deelgemeente	/
	Postcode	9060
	Adres	Assenedesteenweg 9060 Zelzate
	Toponiem	Assenedesteenweg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 108632 Y_{min} = 209779 X_{max} = 109901 Y_{max} = 210660
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Zelzate, Afdeling 1, Sectie D, nr's: 363f, 363h, 373h, 373d, 367d, 369^{e}, 374l, 374k, 342h Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een verkaveling. Het projectgebied wordt in deze studie Assenedesteenweg Zelzate genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Assenedesteenweg Zelzate. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan integraal binnen een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een zone waar geen archeologie te verwachten valt, noch binnen een archeologische site. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m^2 of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt ca. 1,68 hectare; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel juridisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning. De opdrachtgever is thans nog geen eigenaar van een deel van het terrein. Deze dient eerst verwijderd te worden. Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

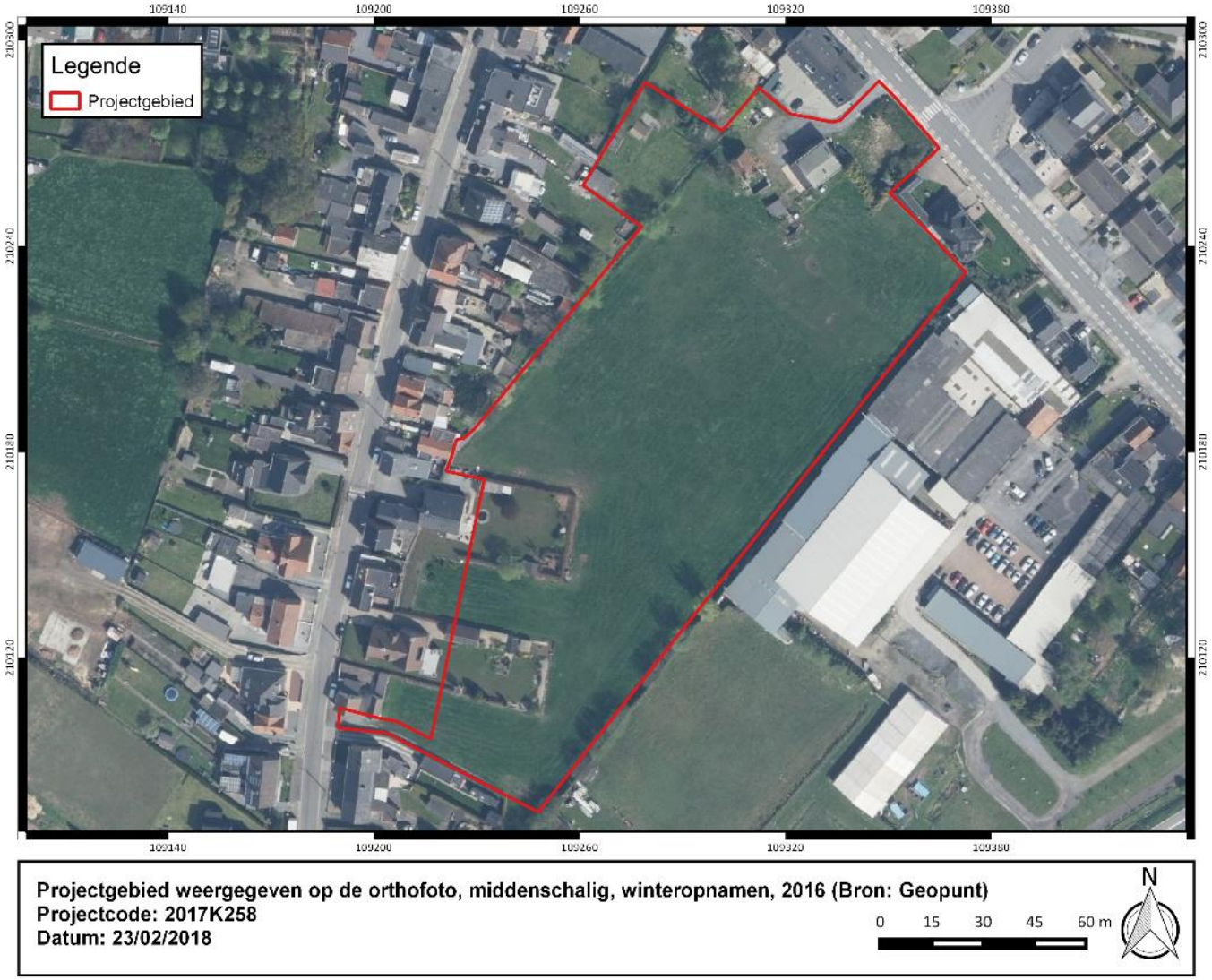
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Assenedesteenweg Zelzate werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

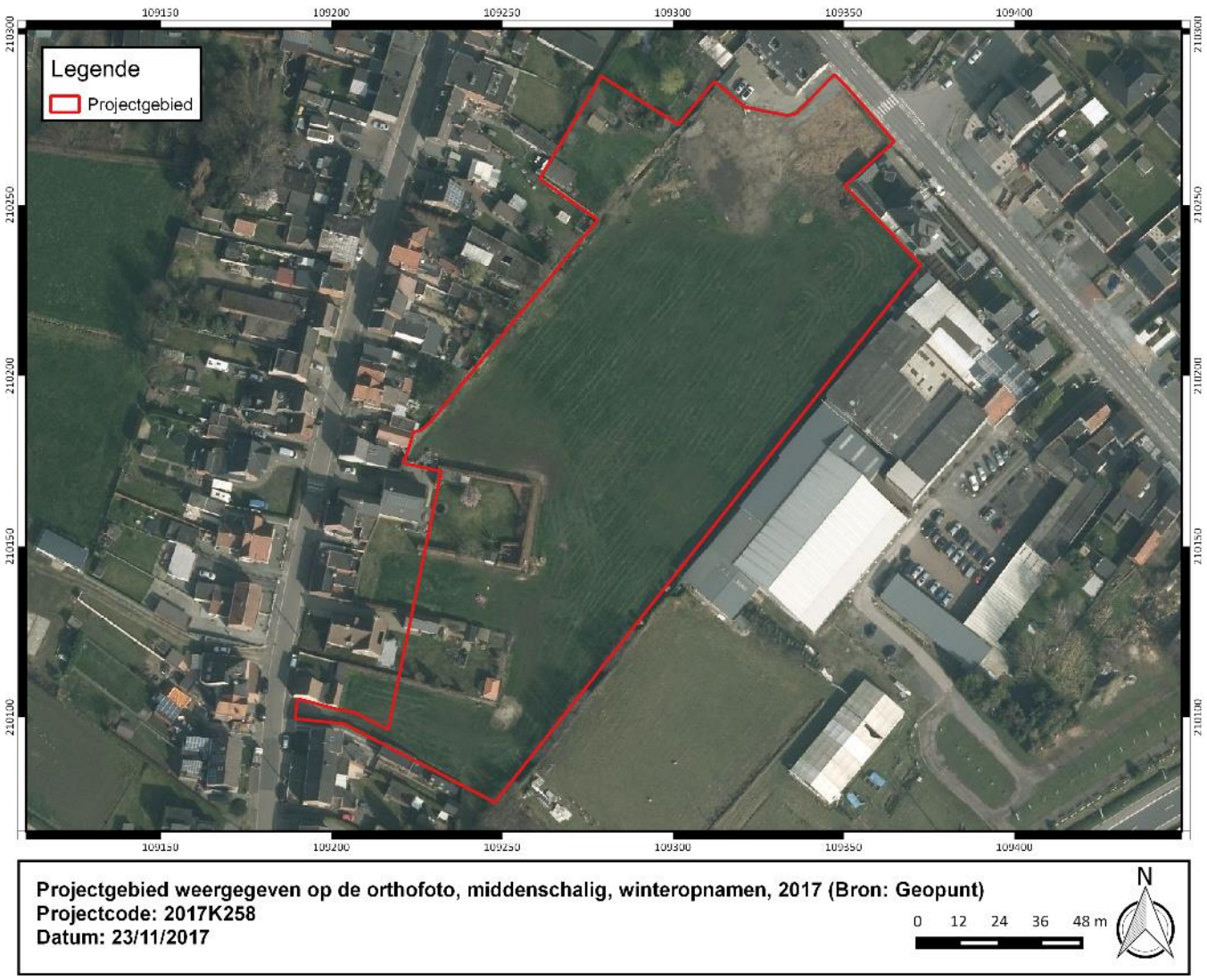
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Huidige toestand van het terrein

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Assenedesteenweg te Zelzate en heeft een oppervlakte van ca. 1,68 hectare. Het overgrote deel van het plangebied is gebruik als akkerland. In het zuidwestelijk deel situeren zich twee rechthoekige tuinpercelen. In het noordelijk daal van het plangebied is tot de orthofoto van 2016 een rechthoekig bouwvolume gelegen. Op de meest recente orthofoto is te zien dat dit gebouw met bijhorende infrastructuur reeds gesloopt is.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

Geplande werken

De opdrachtgever plant een verkaveling van 37 loten met bijhorende infrastructuur ter hoogte van de Assenedesteenweg te Zelzate. Loten 34a, 34b, 34c en 37a vallen buiten deze verkaveling. De totale oppervlakte van de verkaveling is ca. 1,68 hectare. Binnen deze archeologienota wordt uitgegaan van een integrale verstoring van het terrein.

Figuur 5: verkavelingsplan (Bron: opdrachtgever).

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.
Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.
Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.
Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.
De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

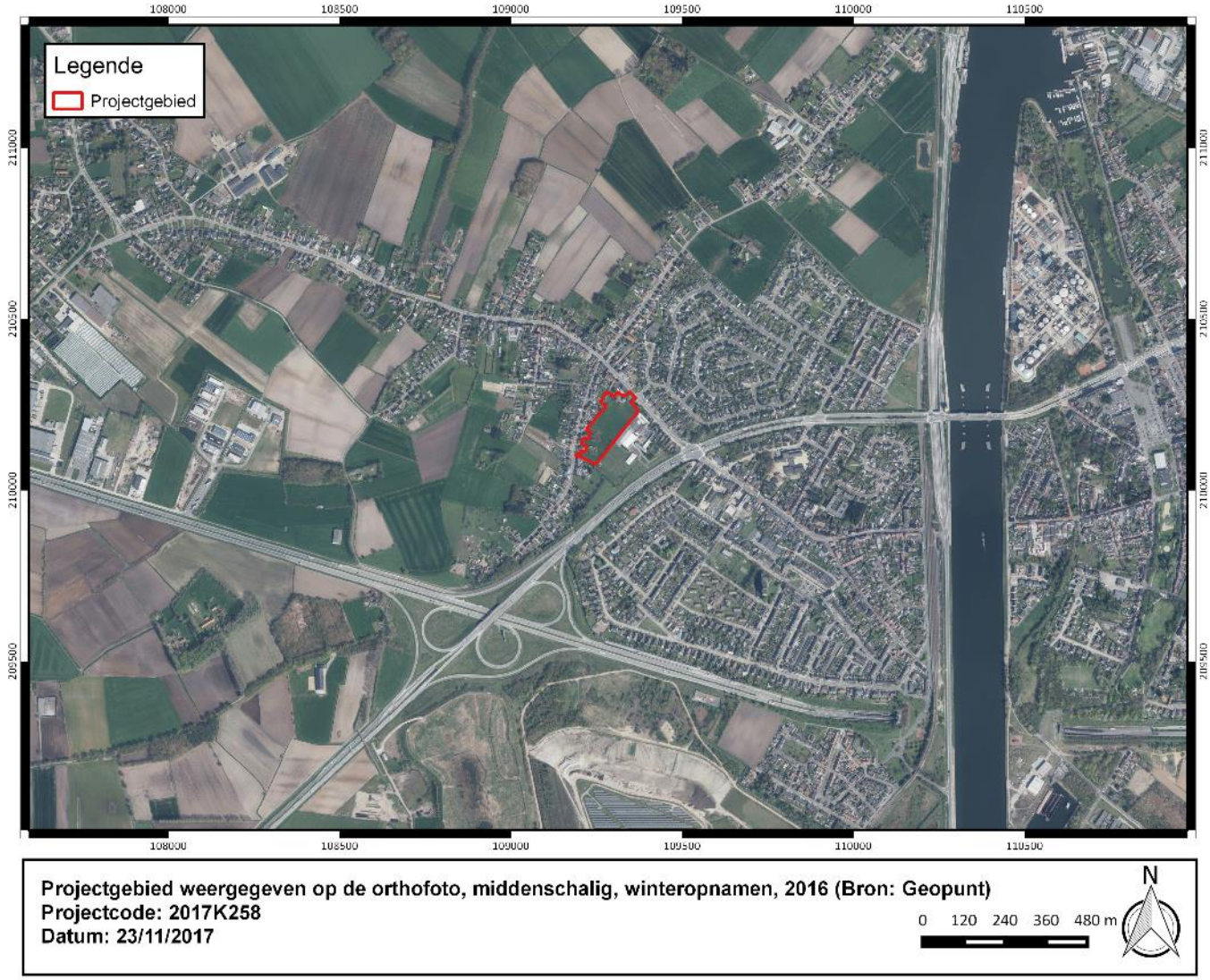
De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Zelzate, in het noorden van de provincie Oost-Vlaanderen. Het plangebied situeert zich in het gehucht Katte en is omgeven door de Assenedesteenweg ten noorden, bebouwing langsheen de Kasteelstraat ten westen, bebouwing ten zuiden en bebouwing ten oosten. Ca. 100 meter ten zuidoosten loopt het tracé van de R4, en ca. 1 kilometer ten oosten stroomt het verloop van het Kanaal Gent-Terneuzen. Het onderzoeksterrein situeert zich ca. 1,8 kilometer ten westen van de dorpskern van Zelzate.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

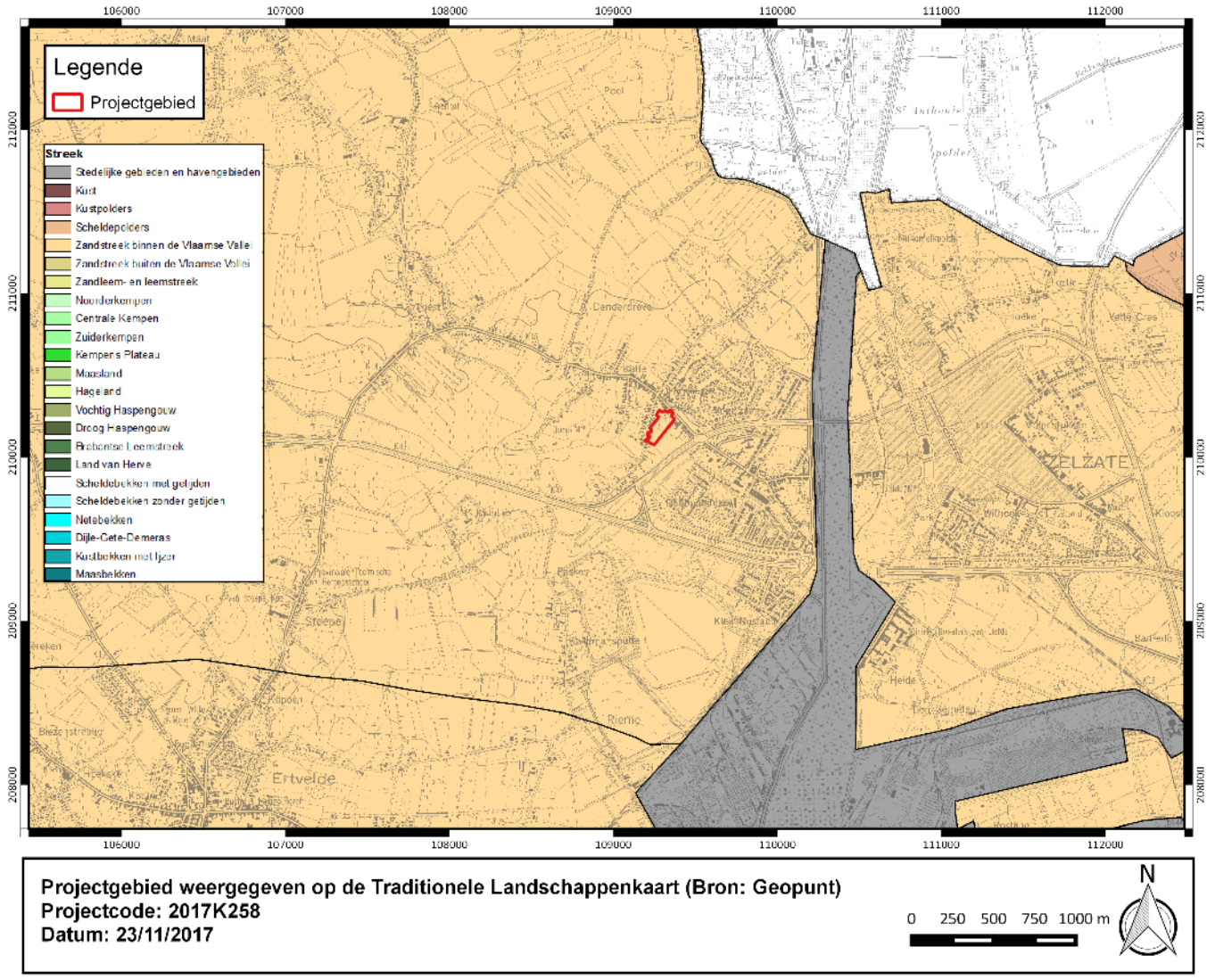
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	***Informatie***
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek binnen Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Bassevelde (Fm. Zelzate)
Quartair	Type 3: fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	Zdh, OB
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte tussen ca. 6,5 en 7,25 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Gentse kanalen (deelbekken: Krekenland) Waterlopen: Poelbeek, Gent-Terneuzen

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied is gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei.

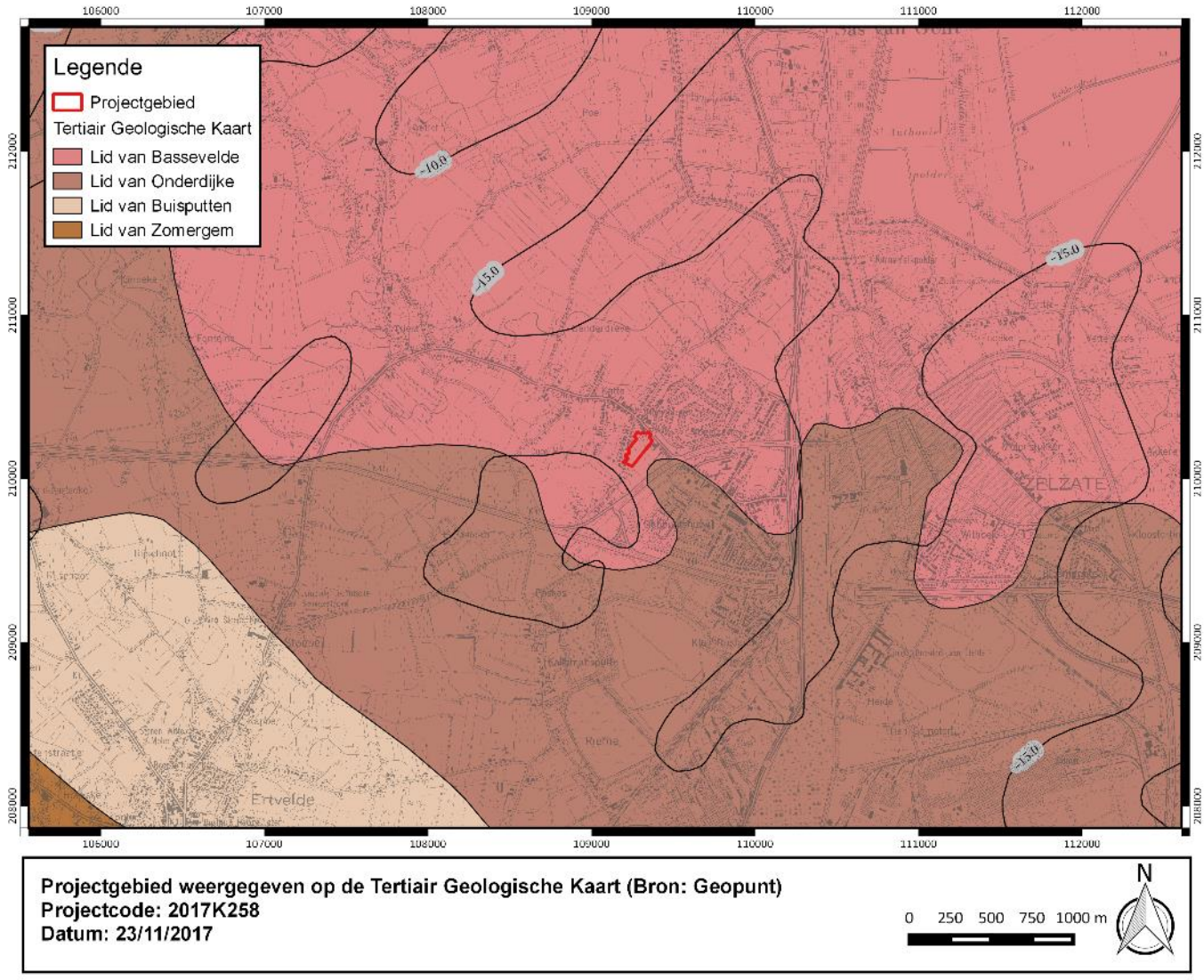

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

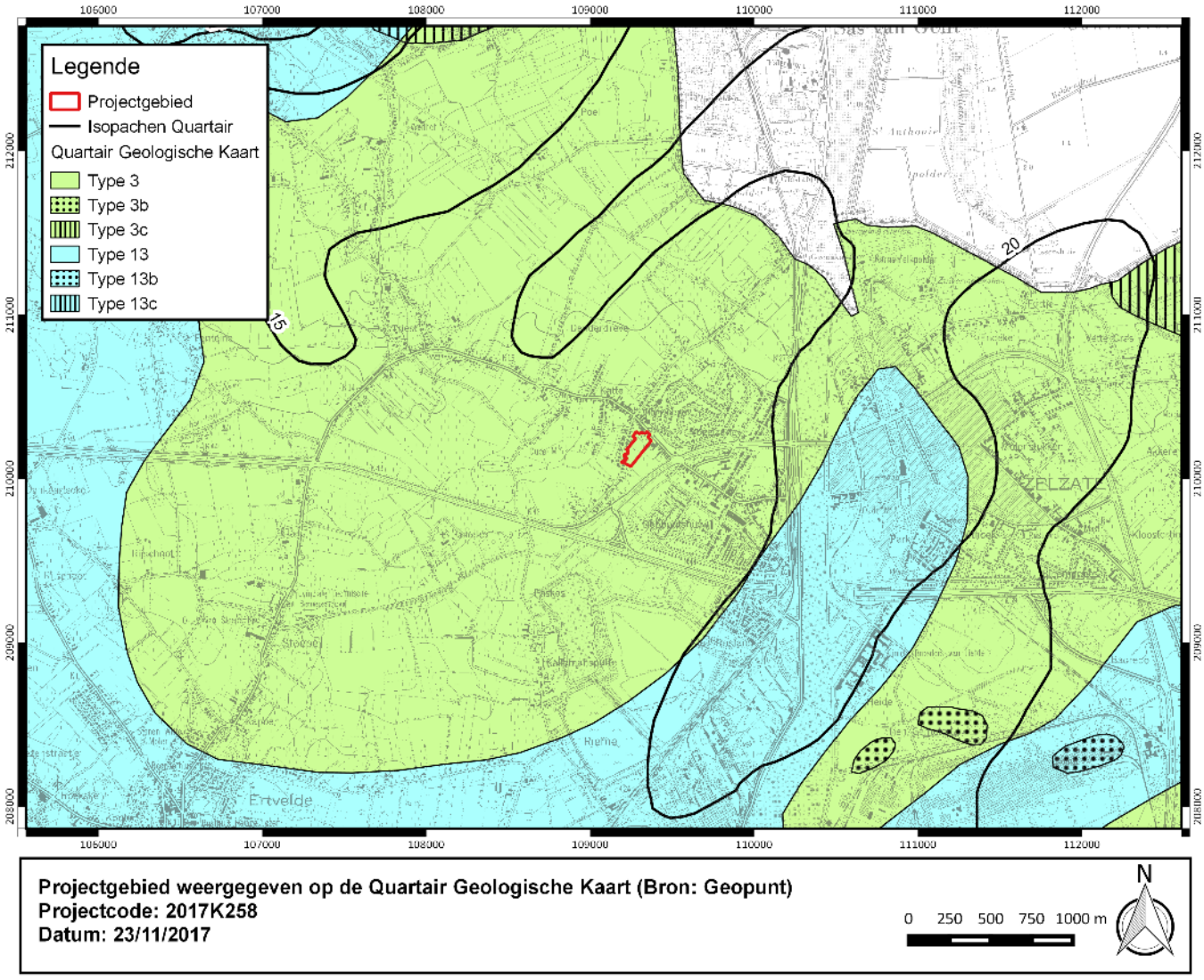
Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Bassevelde** (Formatie van Zelzate). De Formatie van Zelzate bestaat uit mariene fijne zanden en zandige kleien. De formatie begint met een basale laag met silexfragmenten, gerolde zandsteentjes en grof kwartszand en venige intercalaties. Deze basale laag wordt gevolgd door het **Lid van Bassevelde**. Dit is een donkergrijs, glauconiet- en glimmerhoudend fijn lemig zand met lokaal dikke lenzen van grijze klei.

Figuur 8: Projectgebeid weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

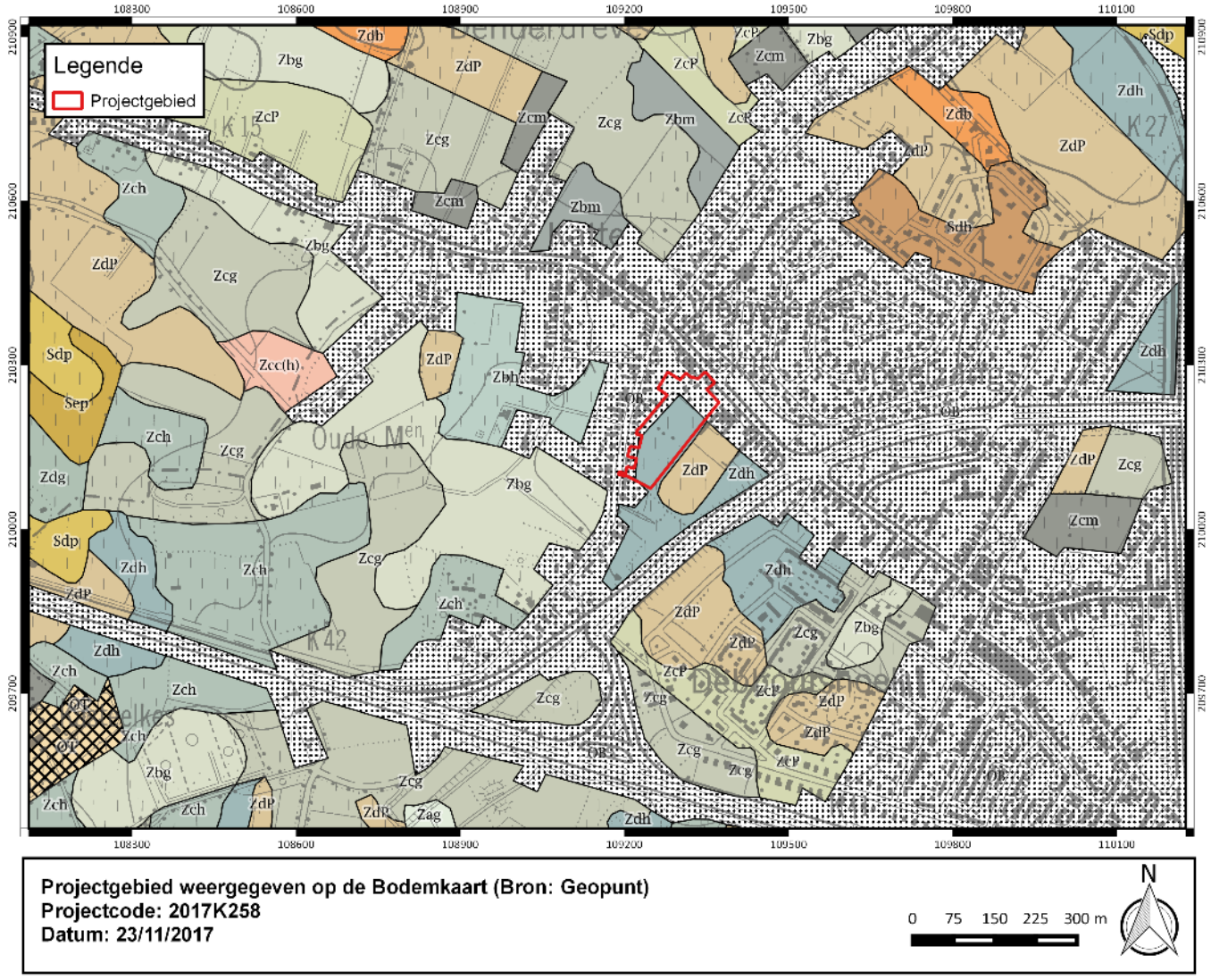

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

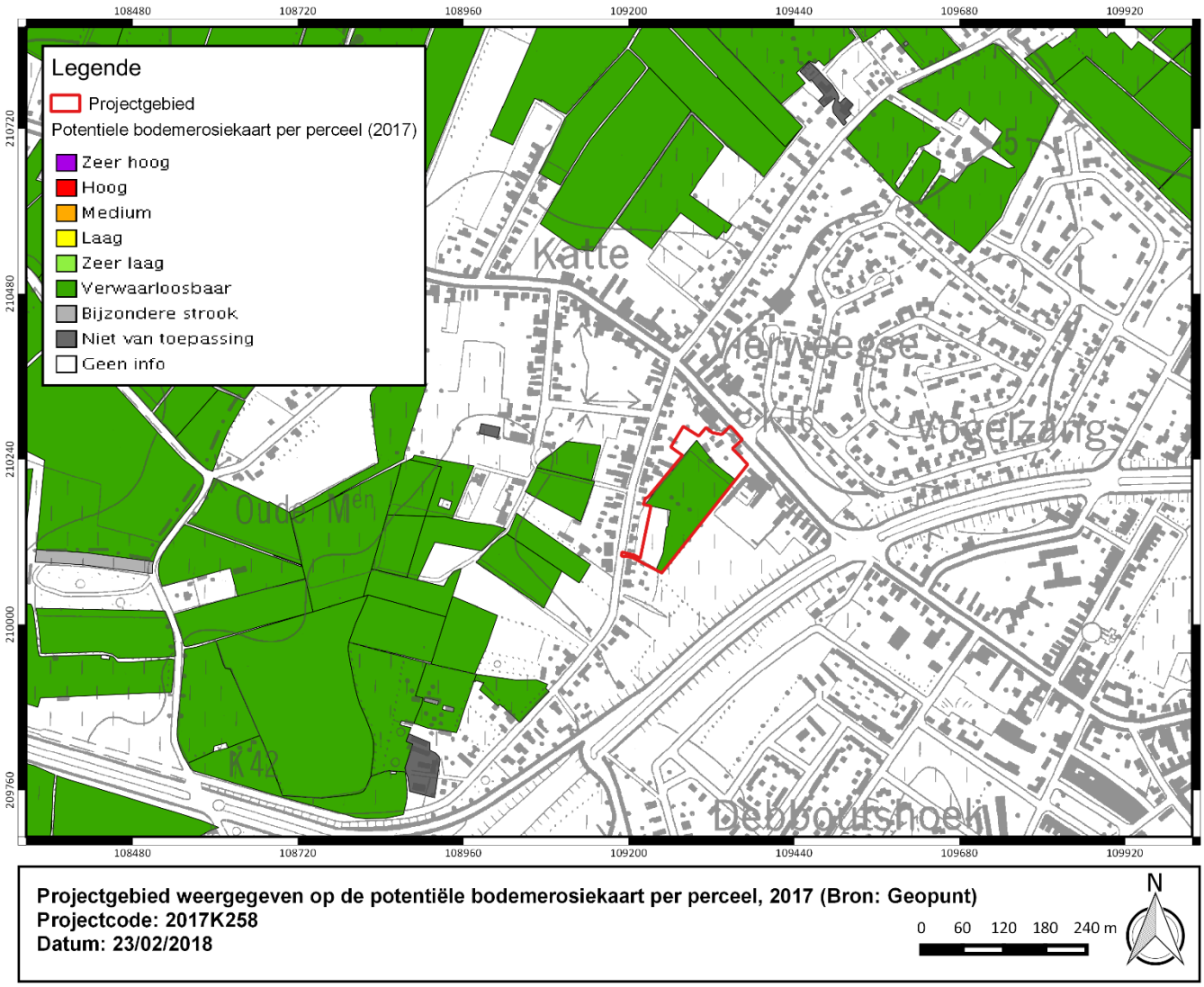
Het bodemtype **Zdh** is een matig natte zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont. Het is een Postpodzol met een sterk gehomogeniseerde bovengrond van meer dan 30 cm dik, donker bruingrijs en met een hoog humusgehalte (3-5%). Roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60 cm en zijn vaak moeilijk of niet waar te nemen gezien deze zich bevinden in de Podzol B. Naar beneden toe worden deze roestverschijnselen duidelijker. Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

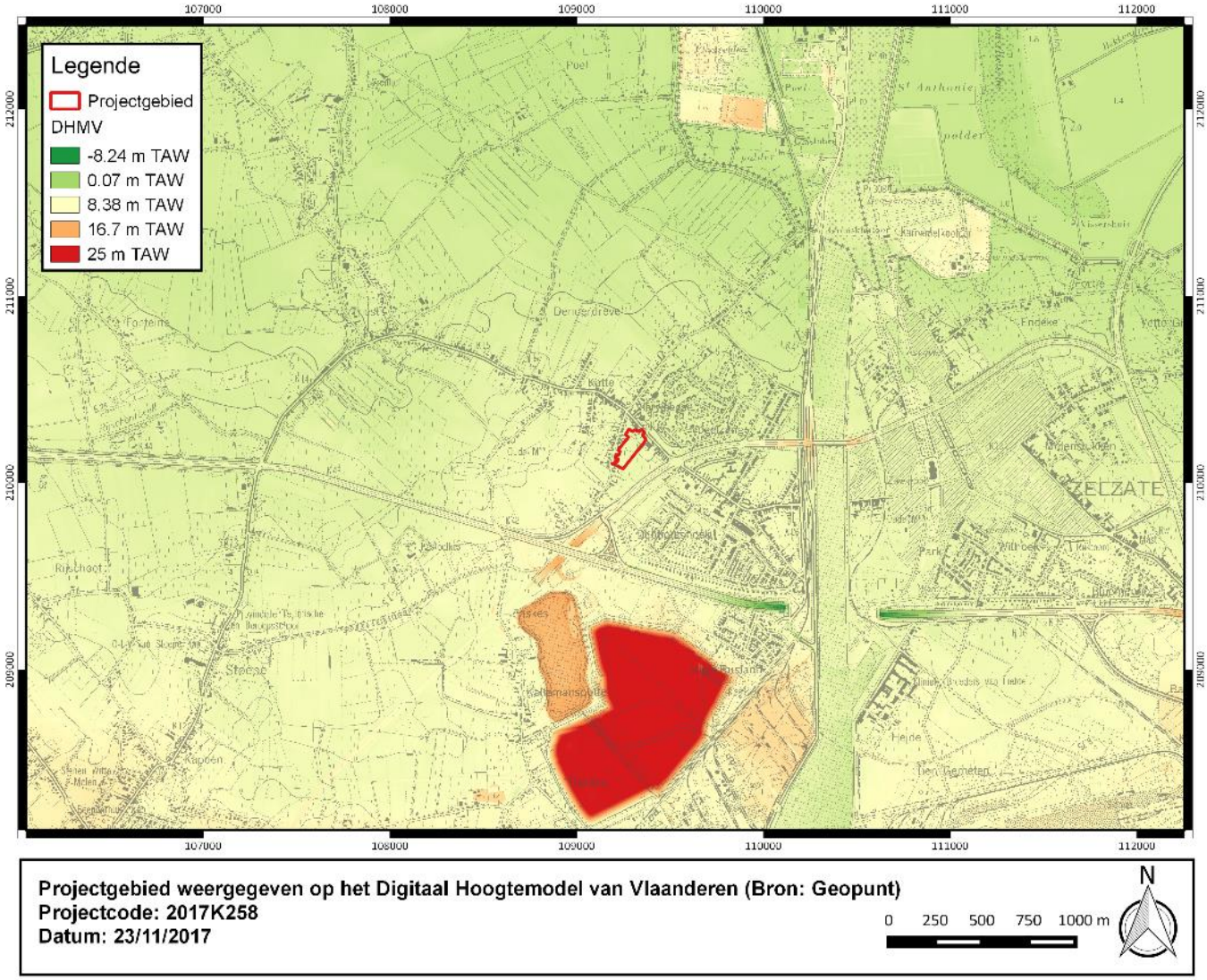
Over een groot deel van het onderzoeksterrein staat de potentiële bodemerosie als verwaarloosbaar gekarteerd. Voor het overig deel van het plangebied is geen info gekend.

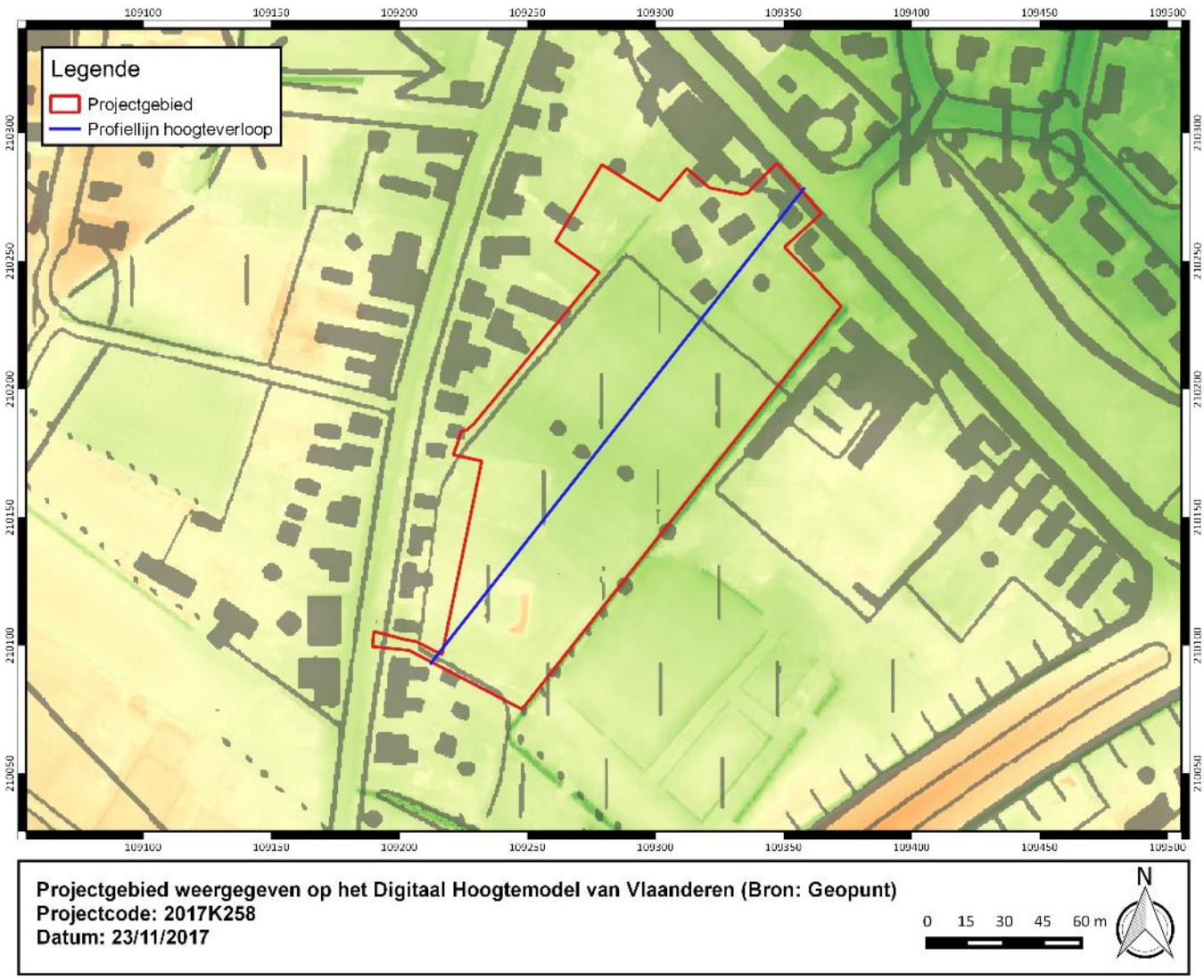
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

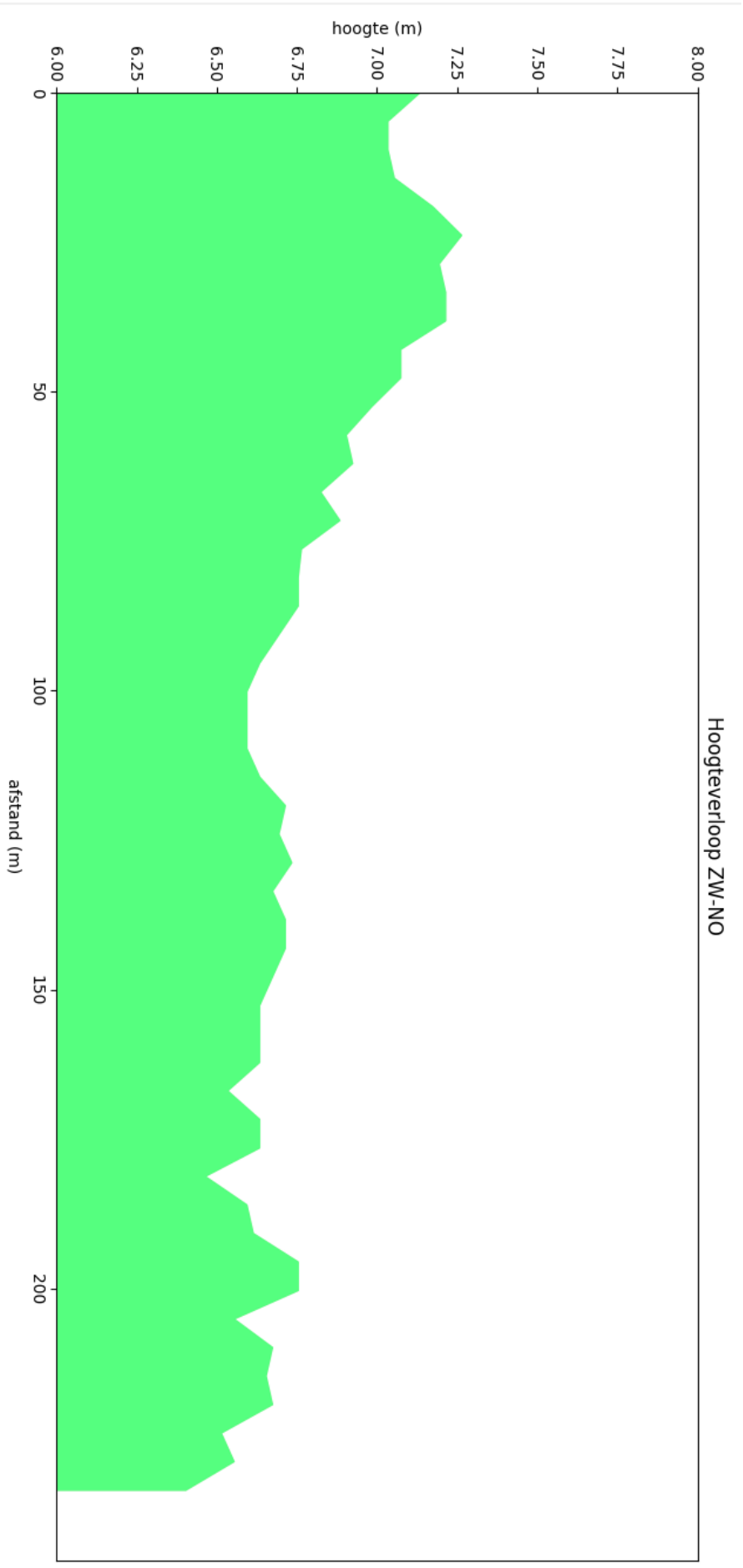
Het projectgebied is gelegen in een grote vlakte waarbij in het zuiden een verhoogd plateau aanwezig is. Deze plateau is volledig antropogeen. De hoogte binnen het projectgebied schommelt tussen de ca. 6,5 en 7,25 m TAW. Dit is ook de hoogte van de omliggende vlakte.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

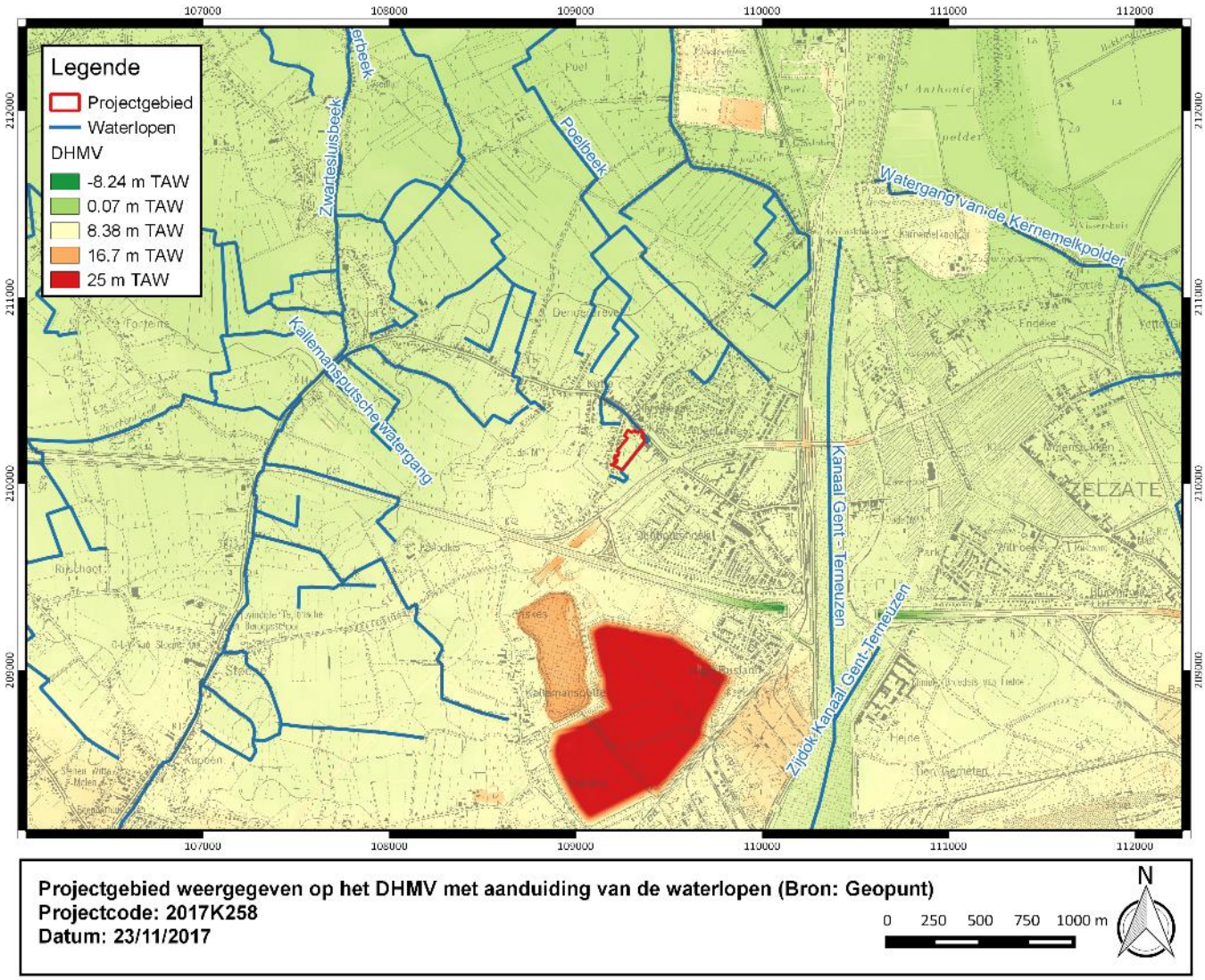
Figuur 13: Projectgebied en profiellijn hoogteverloop weergegeven op het DHMV, detailweergave (Bron: Geopunt).

Figuur 14: Profiellijn hoogteverloop (Bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het bekken van de Gentse kanalen (deelbekken: Krekenland). Ten noorden stroomt de Poelbeek, ten oosten is het kanaal Gent-Terneuzen aanwezig.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Zelzate werd ontgonnen in de 12de en de 13de eeuw uit heideland.[1] De demografische groei in West-Europa zorgde ervoor dat de behoefte naar landbouwgronden steeg. Er was ook meer arbeidskracht aanwezig om de velden te bewerken. De controle van deze middeleeuwse ontginning lag vooral bij de graven. De eerste melding van Zelzate dateert uit 1236. Vanaf 1242 wordt het bestuur van Zelzate geregeld in de Assenede Aambacht. Dit gebeurde via een keure van Johanna van Konstantinopel.[2] Deze keure zou meer dan 5 eeuwen lang de rechtspraak in de regio bepalen.

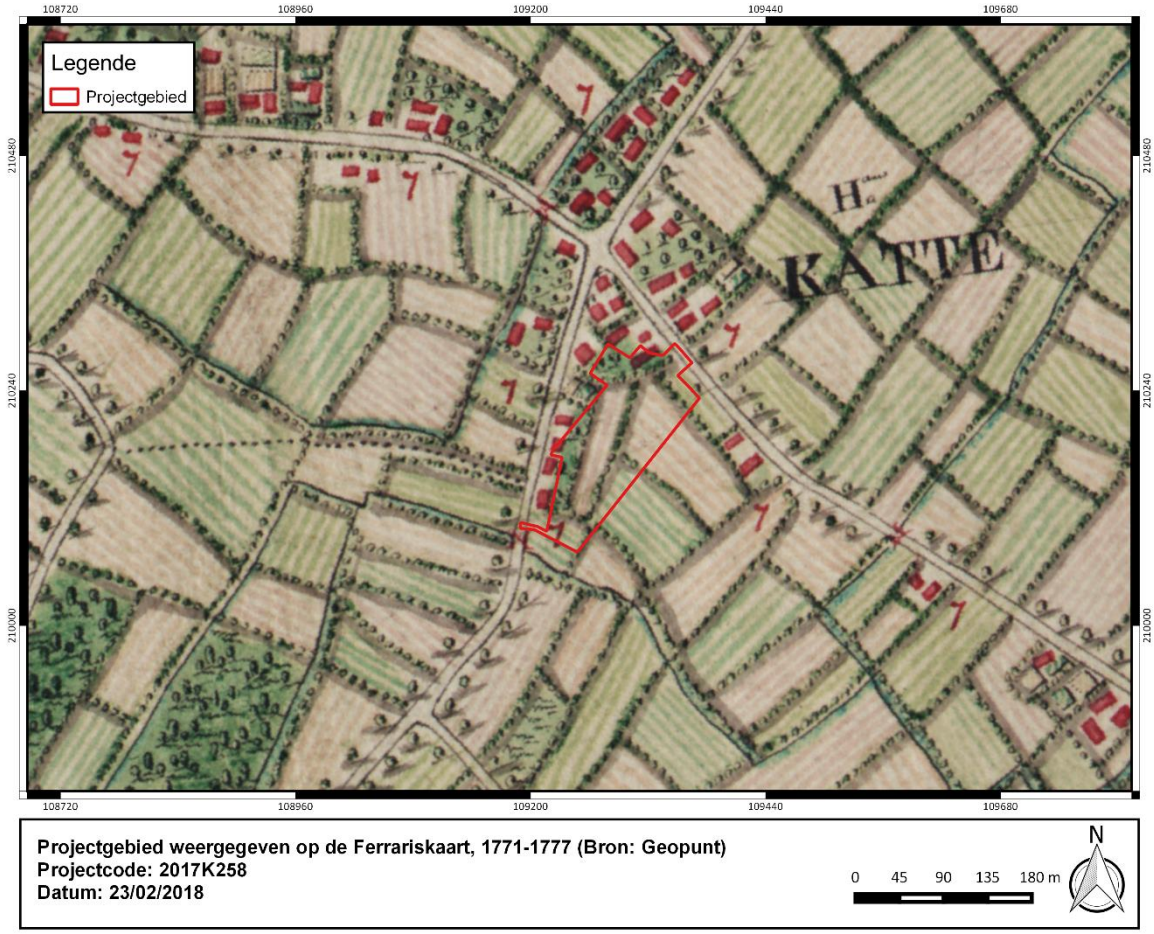
De geschiedenis van Zelzate is gekoppeld aan het Gentse streven naar een verbinding met de zee. Via grachten en waterloopjes was Gent verbonden met Zelzate. De Schelde was ten gevolge van de overstromingen van 1375 en 1404 in het land doorgedrongen. Enkel een doorsteek tussen die inham en Zelzate moest gegraven worden om die verbinding te realiseren, wat gebeurde in de 16de eeuw.

Ter hoogte van deze van deze strategische plaats vonden tijdens de 80-jarige oorlog heel wat schermutselingen plaats. In 1583 legden de Spaanse troepen uitgebreide verdedigingswerken aan langs de oostzijde van het kanaal. Naar het eind van de 18de eeuw verzandde de vaargeul meer en meer. Met de vereniging van Noord en Zuid herkreeg het kanaal zijn belang met openstelling in 1827. De ligging op het kruispunt van kanaal, spoor- en wegverbindingen bracht de vestiging van nijverheden mee. Een groot deel van de bevolking is tewerkgesteld in de nabij gelegen kanaalzone die ressorteert onder Gent.[3]

[1] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Ertvelde, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121318 (geraadpleegd op 9 september 2016).
[2] Inventaris van het archief van het Ambacht Assenede, De Vier Ambachten, 2.(Rijksarchief te Gent)
[3] Hasquin, H. 1980. Gemeenten van Belgie – Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek. p.1279.

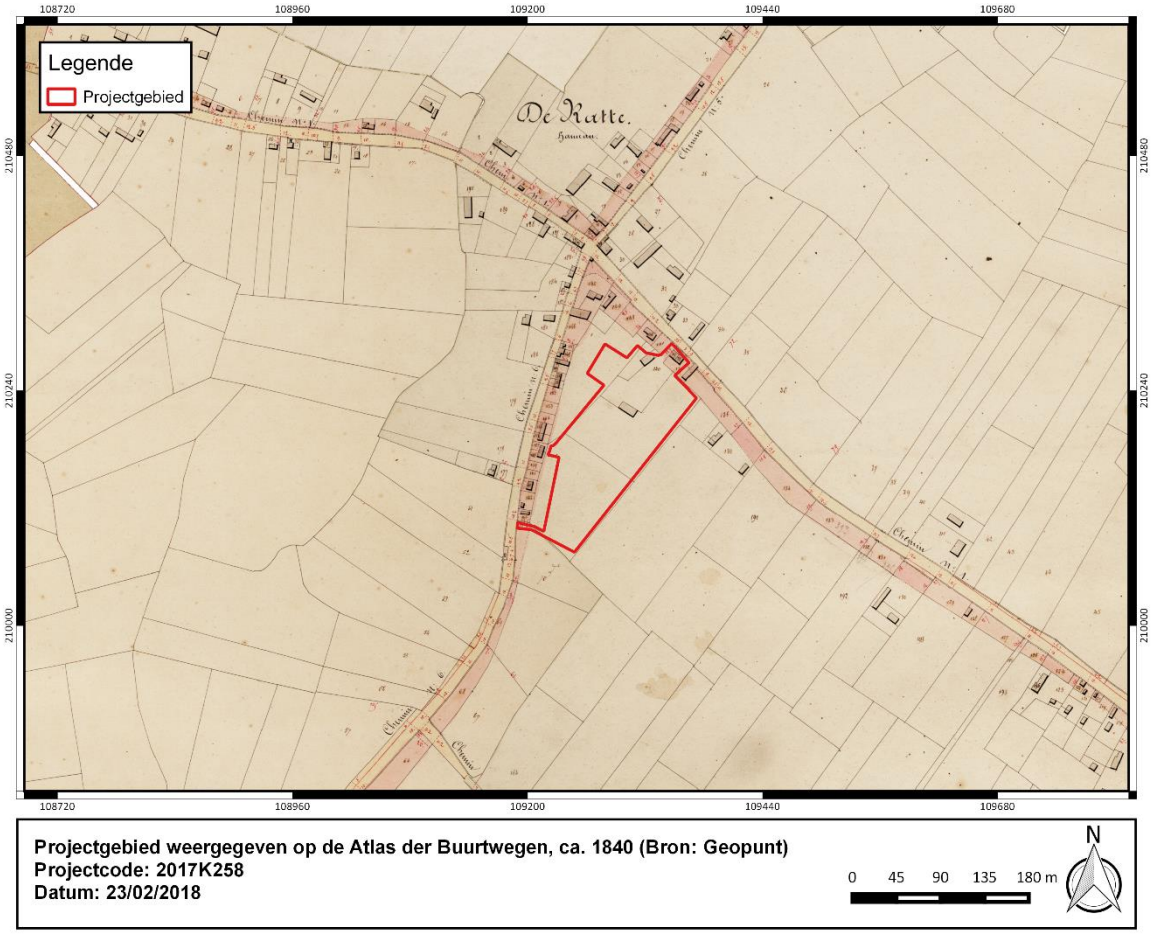
1.3.3.1.2 Historische kaarten

Op de Ferrariskaart zijn het verloop van de Assenedesteenweg en de Kasteelstraat reeds duidelijk waarneembaar. Langsheen deze wegen is lintbebouwing waar te nemen, dat zich deels binnen de contouren van het plangebied situeert. De gebouwen die zich tot de orthofoto van 2016 in de noordelijke zone van het onderzoeksterrein situeerden, gaan mogelijks terug tot de gebouwen weergegeven op de Ferrariskaart. Het onderzoeksterrein is gelegen in het gehucht Katte. Het overgrote deel van het onderzoeksterrein staat gekarteerd als tuingebied en akkerland.

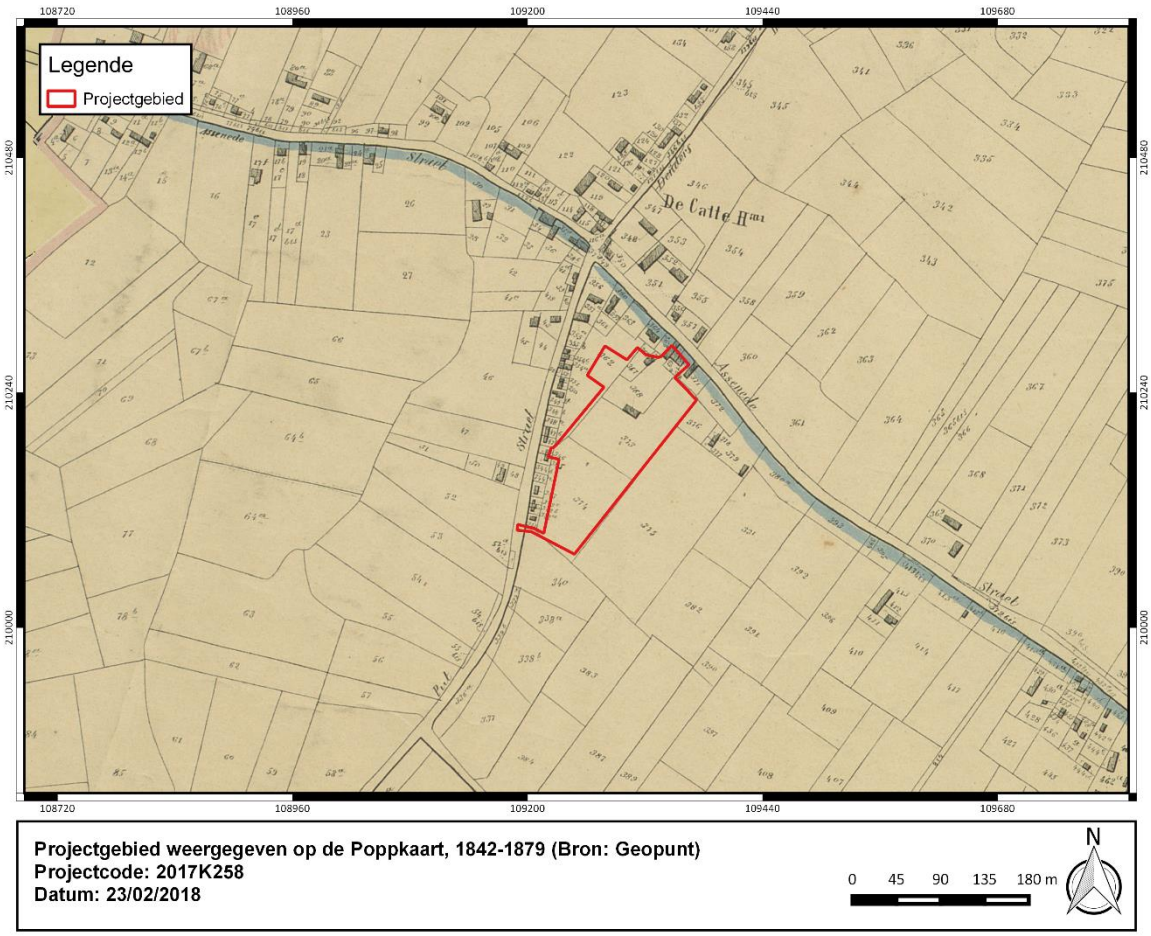

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

De Atlas der Buurtwegen geeft bebouwing weer in de noordelijke en centrale zone van plangebied. Het verloop van de Assenedesteenweg en de Kasteelstraat is duidelijk waarneembaar. De bebouwing concentreert zich langsheen deze wegenissen. Het onderzoeksterrein is gelegen in het gehucht De Katte. De Poppkaart toont een gelijk beeld.

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

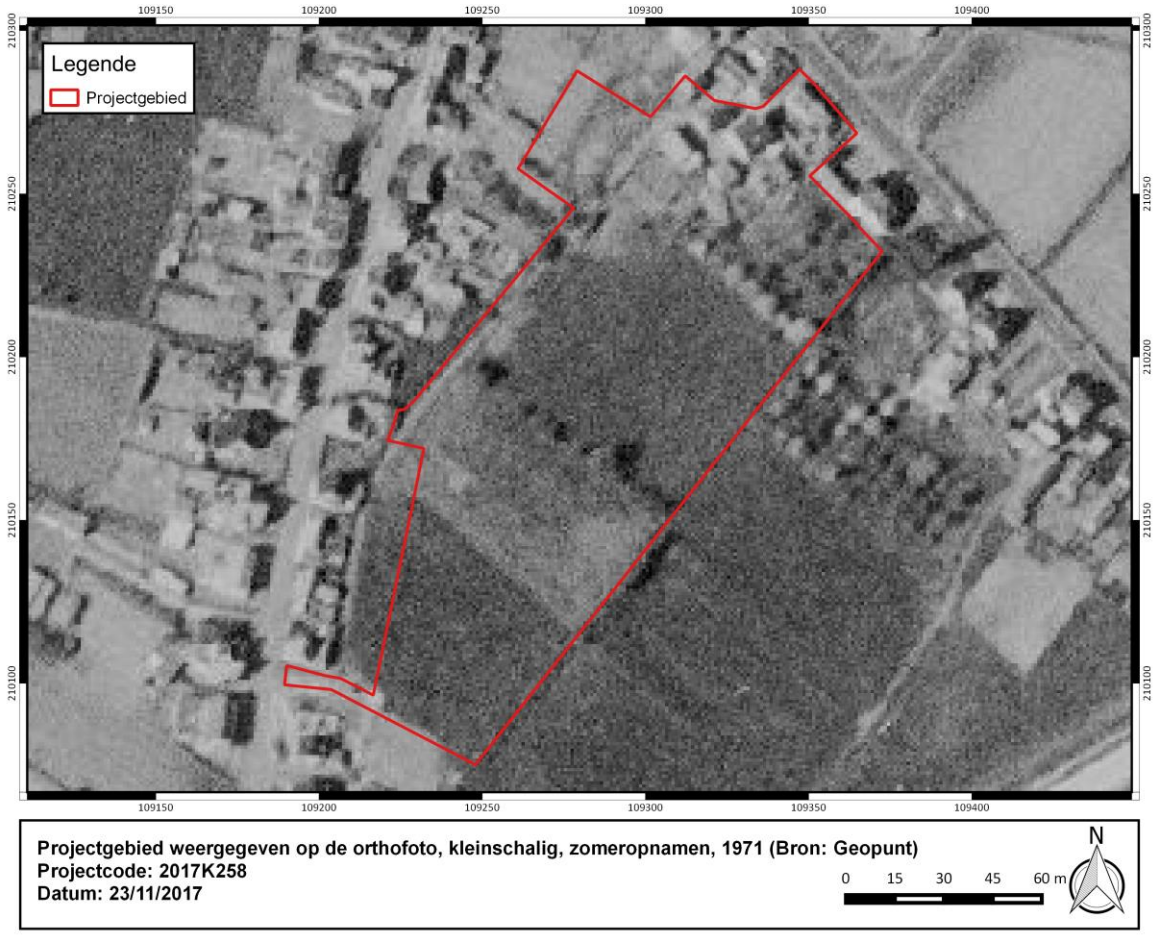
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

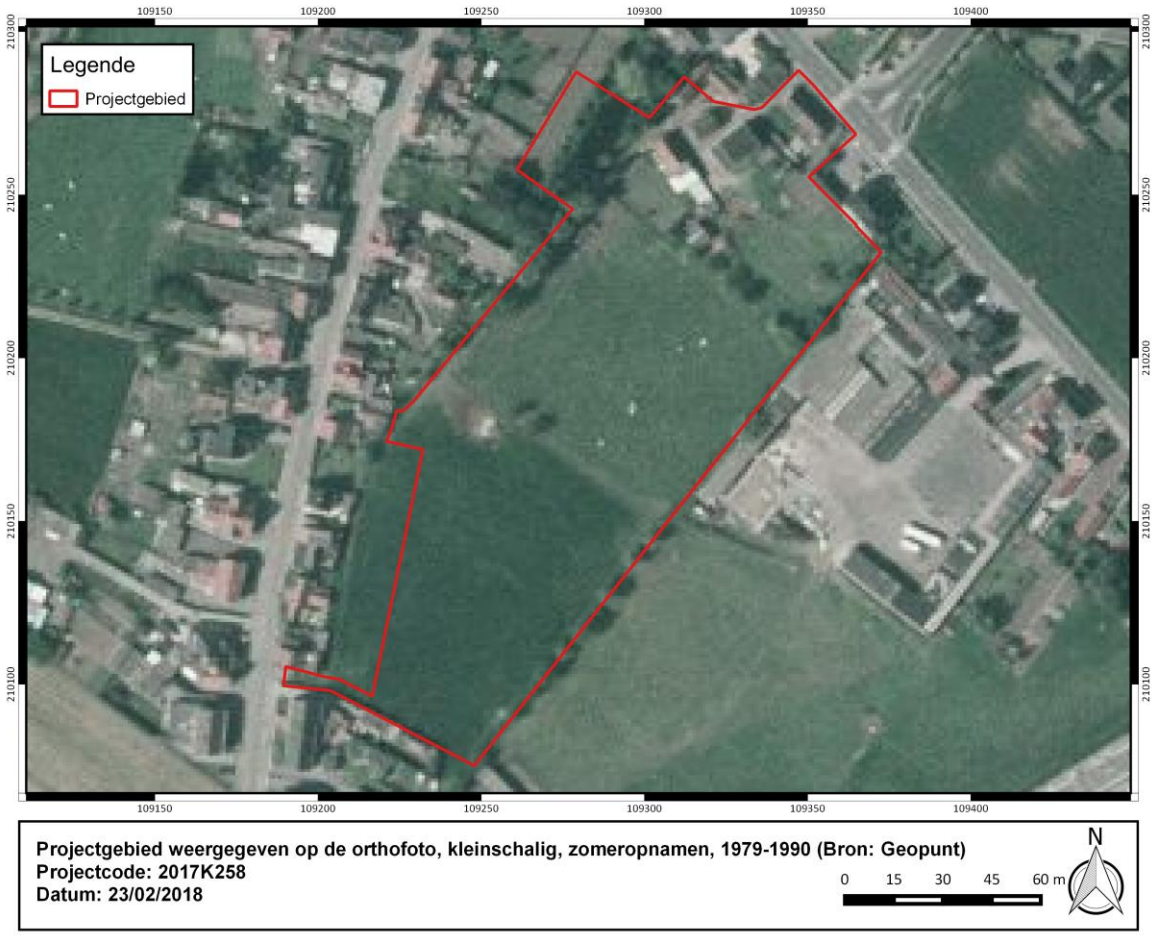
Bron	***Jaartal***	***Historische Situatie***
Kaart van Ferraris	1771-1777	Bebouwing, akkerland, tuingebied
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Bebouwing
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Bebouwing

1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

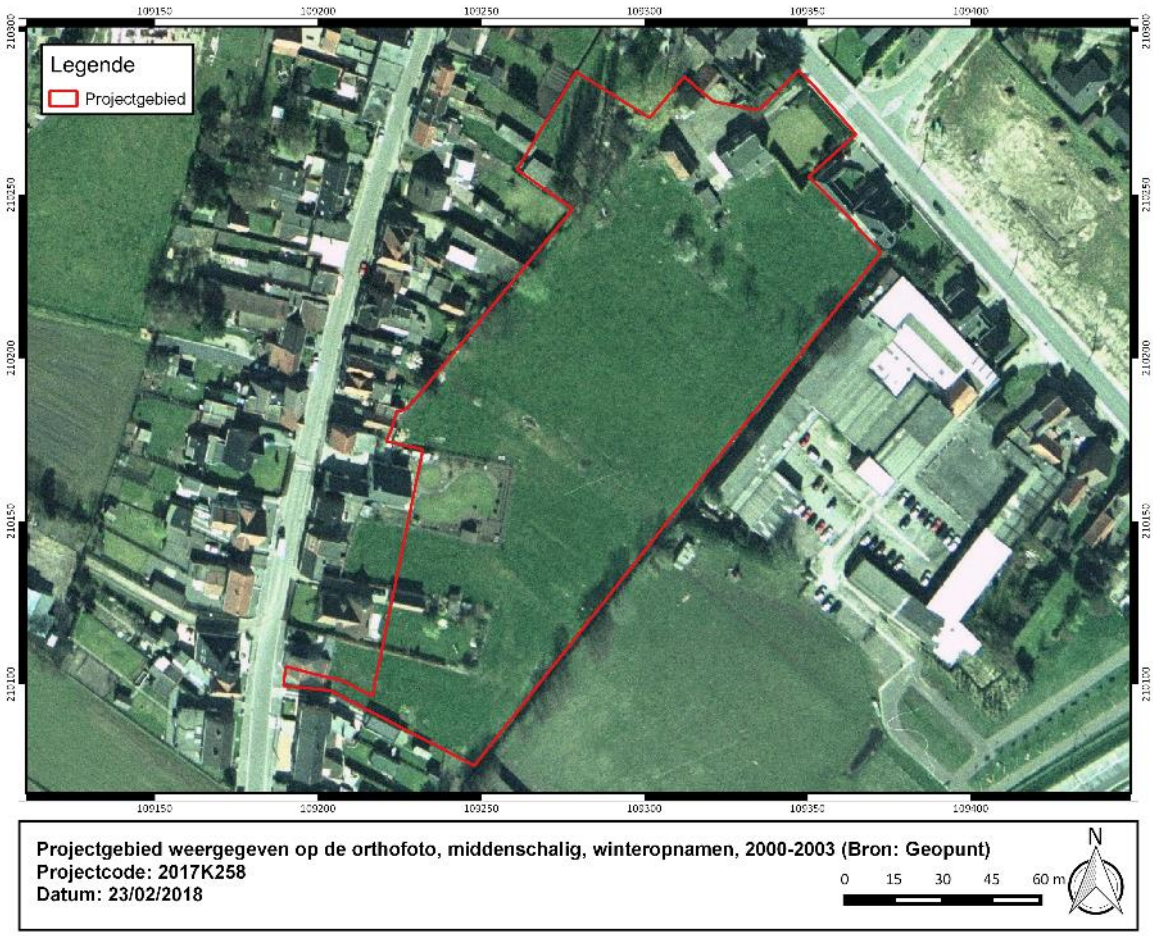
Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Assenedesteenweg te Zelzate en heeft een oppervlakte van ca. 1,68 hectare. De orthofoto-sequentie toont een beperkte evolutie in het bodemgebruik gedurende de laatste decennia. Het overgrote deel van het plangebied is thans gebruik als akkerland. In het zuidwestelijk deel situeren zich twee rechthoekige tuinpercelen. In het noordelijk daal van het plangebied is tot de orthofoto van 2016 een samenstel van bouwmassa's gelegen. Op de meest recente orthofoto is te zien dat dit gebouw met bijhorende infrastructuur reeds gesloopt is. De orthofoto van 1971 geeft vegetatie in de vorm van boomgroei weer in het noordelijk deel van het onderzoeksterrein.

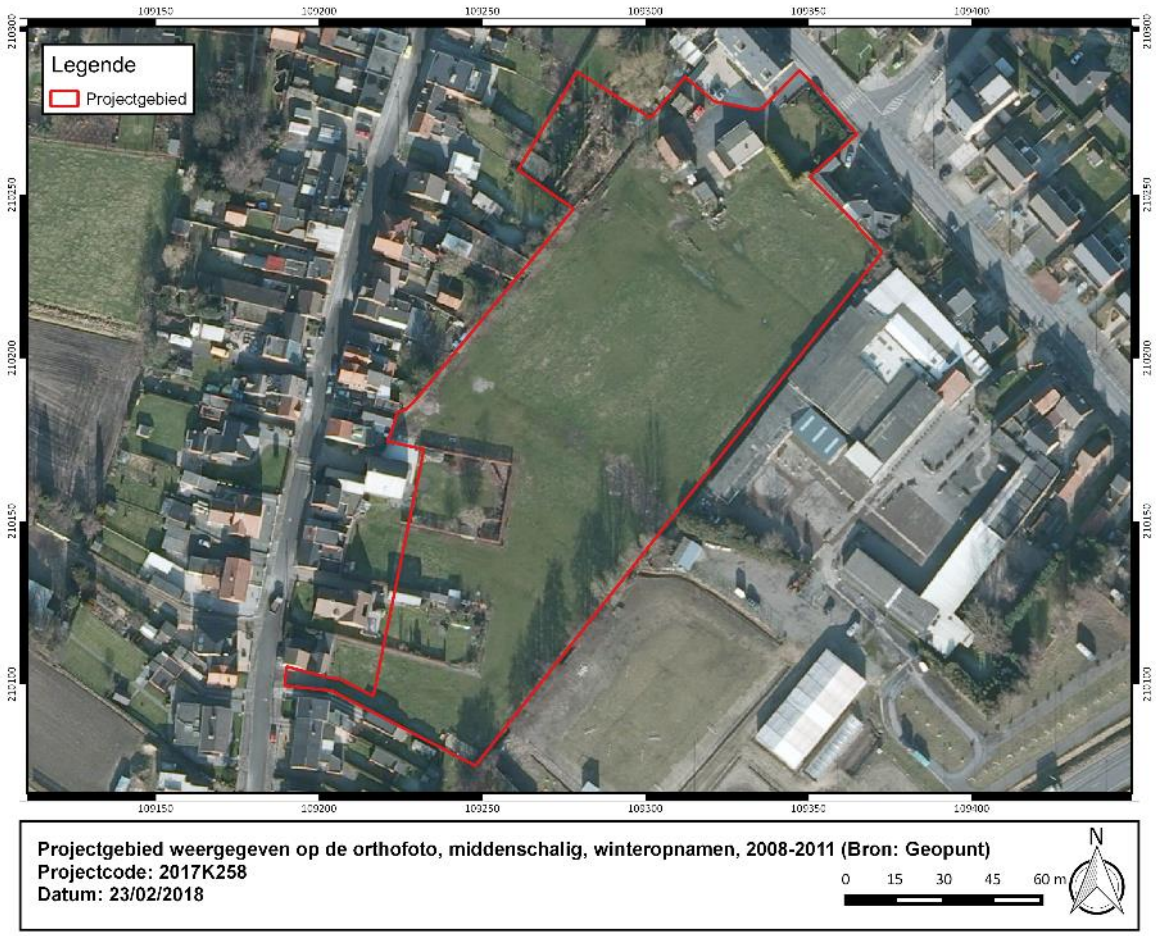
Figuur 19: Projectgebied weergeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

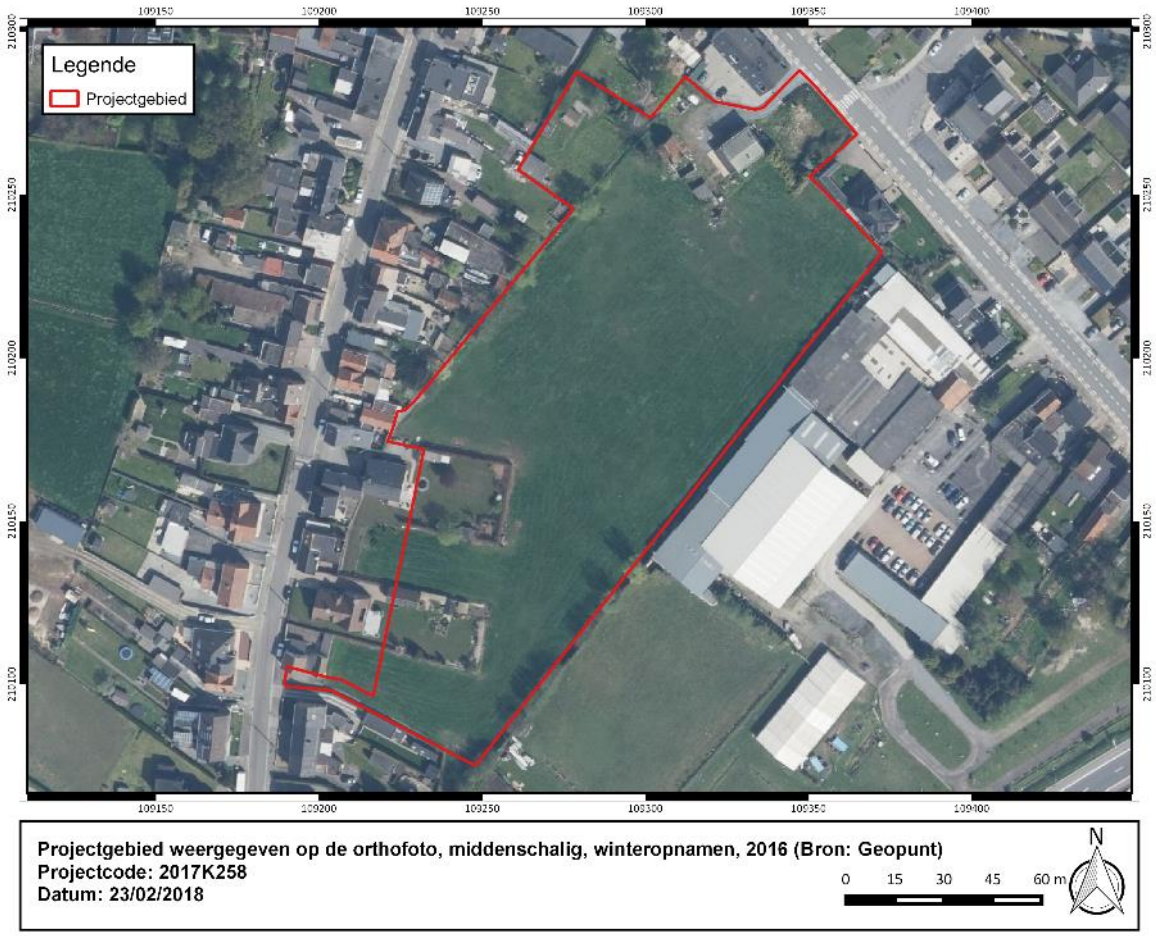
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

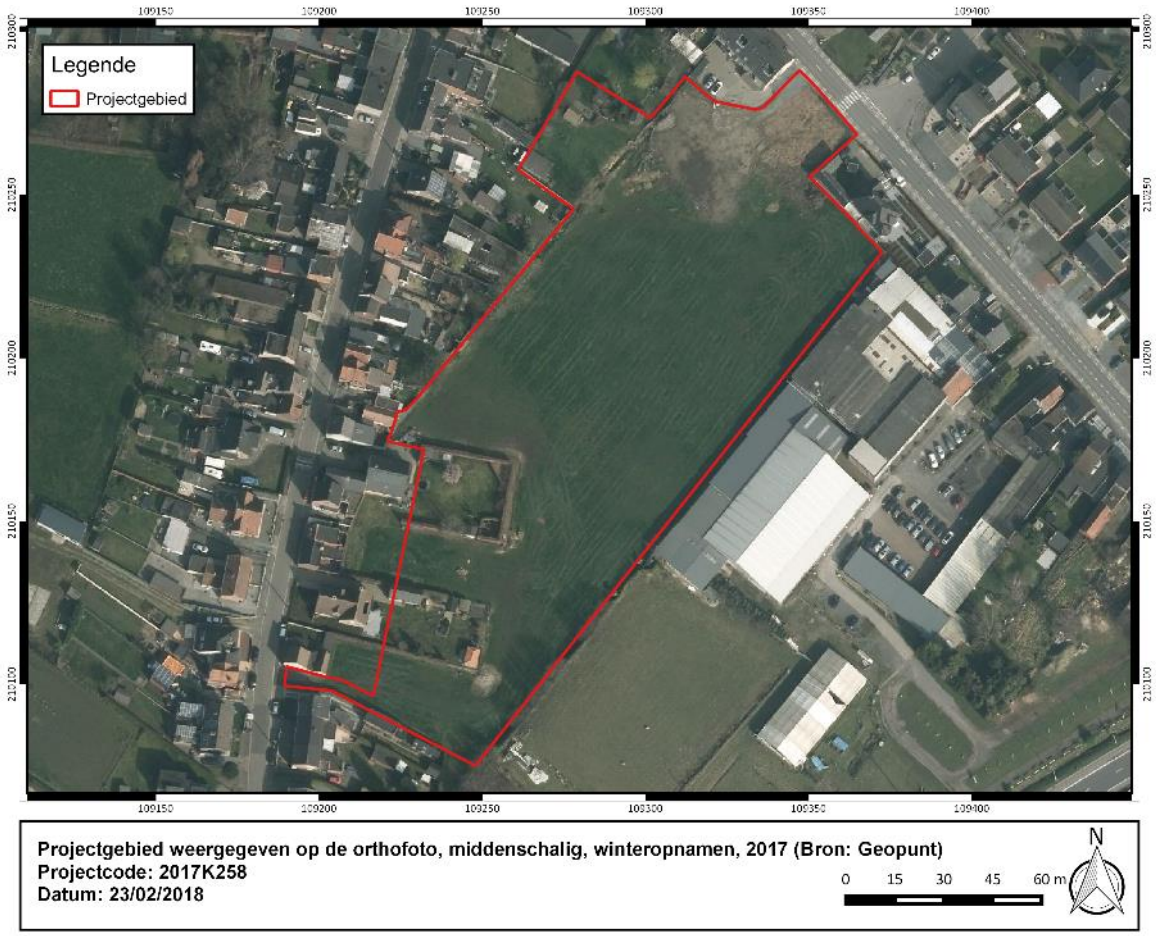
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

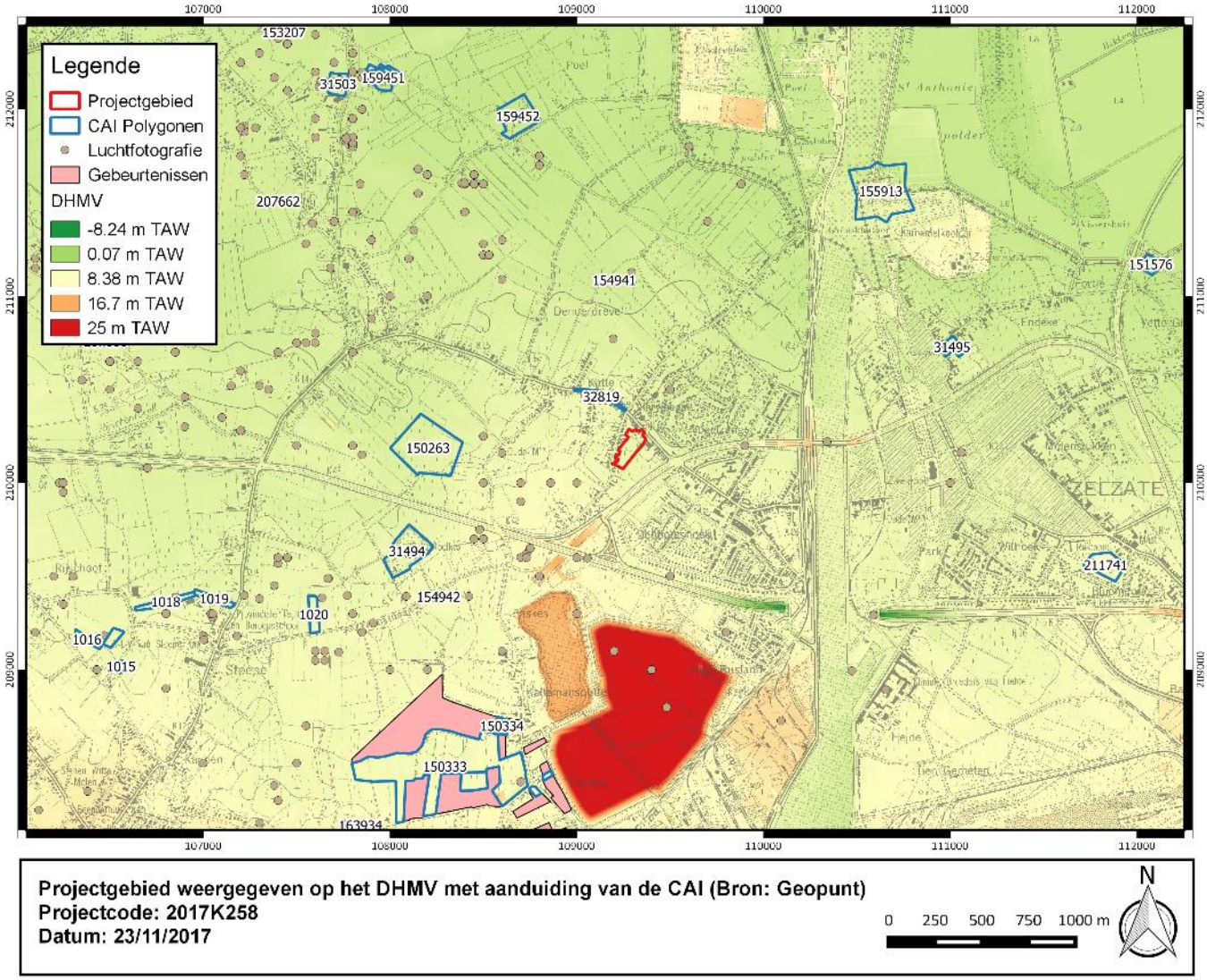

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Direct ten noorden van het plangebied werd een muntschat uit de middeleeuwen gerecupereerd die volgens de Centraal Archeologische Inventaris te dateren is in de karolingische periode (CAI 32819). Ook werden zowel ten noorden (CAI 154941) en ten zuidwesten (CAI 154942) van het plangebied bij luchtfotografische prospectie cirkelvormige structuren waargenomen die geïnterpreteerd worden als grafmonumenten uit de bronstijd. Verder wijzen waarnemingen en indicatoren op menselijke aanwezigheid in de late middeleeuwen. Opmerkelijk zijn een groot aantal houtskoolmeilers die werden waargenomen bij een prospectiecampagne een paar kilometer ten zuidwesten (CAI 1015, 1016, 1019) en ten zuiden (CAI 150333) van het plangebied

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Bekende archeologische vindplaatsen

1015	Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter Late middeleeuwen: kolenbranderij Bron: PERDAEN Y. & DE VOS S., 2004: Fluxys aardgasleiding DN 600: Zomergem - Zelzate 2004: archeologische begeleiding van de werkzaamheden (5 juli - 3 september 2004)
1016	Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter Late middeleeuwen: kolenbranderij Bron: PERDAEN Y. & DE VOS S., 2004: Fluxys aardgasleiding DN 600: Zomergem - Zelzate 2004: archeologische begeleiding van de werkzaamheden (5 juli - 3 september 2004)
1018	Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter Steentijd: klein rond houtskoolspoor: haardkuiltje? Bron: PERDAEN Y. & DE VOS S., 2004: Fluxys aardgasleiding DN 600: Zomergem - Zelzate 2004: archeologische begeleiding van de werkzaamheden (5 juli - 3 september 2004)
1019	Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter Late middeleeuwen: kolenbranderij Bron: PERDAEN Y. & DE VOS S., 2004: Fluxys aardgasleiding DN 600: Zomergem - Zelzate 2004: archeologische begeleiding van de werkzaamheden (5 juli - 3 september 2004)
1020	Mechanische prospectie (2004); NK: 15 meter Onbepaald: paalkuil Bron: PERDAEN Y. & DE VOS S., 2004: Fluxys aardgasleiding DN 600: Zomergem - Zelzate 2004: archeologische begeleiding van de werkzaamheden (5 juli - 3 september 2004)
31503	Opgraving (1990); NK: 150 meter Paleolithicum: - oude bodem bestaande uit een grijze humeuze laag met enkele brokjes houtskool (?) (zo'n 4 à 6 cm dik met her en daar enkel kleinere verzakkingen) + erboven een bruine klei-aanrijkingshorizont - bodem + kleihorizont worden gesneden door de grachten Middeleeuwen: 4 grachten Bron: Bourgeois J. & De Mulder G., 1996, Archeologisch onderzoek in Groot-Assenede: middeleeuwse bewoningssporen en tardiglaciale bodems, De Twee Ambachten (HOV Assenede), 4, 1, pp.67-77
150263	Mechanische prospectie (2009); NK: 15 meter

	Onbepaald: 3 rechthoekige houtskoolrijke kuilen (functie onbekend, mogelijk in verband te brengen met ijzerbewerking en -verwerking) - oud grachtensysteem (niet kunnen dateren) Bron: Vanholme, N., 2009. Archeologisch vooronderzoek Assenede - Stoepe, onuitgegeven rapport.
150333	Mechanische prospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: 2 grachten (laatmiddeleeuws gedateerd obv aardewerk): 1 is gelegen op de hoek Callemansputtestraat-Assenedestraat, een andere langs de Callemansputte Onbepaald: 24 kolenbranderskuilen Nieuwe tijd: waterput Bron: Hoorne, J.; Laloo, P.; Crombé, P.; De Clercq, W., 2009. Archeologisch vooronderzoek te Rieme - Noord (gem. Evergem, prov. Oost-Vlaanderen). Juli tot oktober 2009, UGent Archeologische Rapporten - 19
150334	Mechanische prospectie; NK: 15 meter Steentijd: enkele silexfragmenten (o.a. microkling, eindschrabber, kling) Onbepaald: en dubbele erfafbakeningsgracht --> kan mogelijk een enclos uit brons- of ijzertijd. Vervolgonderzoek: Mogelijk kan ook gedacht worden aan karrensporen of een landweg uit een niet nader te bepalen periode. - Kringgreppel; niet te dateren - greppelfragmenten Bron: Hoorne, J.; Laloo, P.; Crombé, P.; De Clercq, W., 2009. Archeologisch vooronderzoek te Rieme - Noord (gem. Evergem, prov. Oost-Vlaanderen). Juli tot oktober 2009, UGent Archeologische Rapporten - 19
211741	Mechanische prospectie (2014); NK: 15 meter Nieuwste tijd: kuilen en greppels Bron: Devroe A., Demoen D., Vander Cruyssen M., Krekelbergh N. 2014: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Zelzate, Bloemenboslaan, BAAC Vlaanderen rapport 106, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

31494	Indicator cartografie; NK: 150 meter Late middeleeuwen; site met walgracht - kasteelhoeve met onderaardse gang verbonden met het gemeentehuis van Assenede waarvan nog enkele restanten bewaard zijn 17de eeuw: versterkte hoeve

	Bron: Gijsel G., 1999, Een geschiedenis rond het kasteel "ter Looveren", De Turfsteker (HK Sesaete), 4, 3, pp. 20-21
31495	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: kerk Bron: Roegiers A., 1998, 4 eeuwen parochie Sint-Laurentius, Zelzate, De Turfsteker (HK Sesaete), 3, 2, pp. 5-12
151576	Indicator cartografie; NK: 15 meter 16de eeuw: redoute Bron: Termote J. 2004, Bastions voor koning en god. Forten en verdedigingswerken in het krekengebied van Oost-Vlaanderen, Gent.
153207	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: grafheuvel - circulaire structuur
154941	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: grafheuvel - circulaire structuur
154942	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: grafheuvel - circulaire structuur
155913	Historisch onderzoek (2004); NK: 15 meter 16de eeuw: In oorsprong groot fort met vierkant grondplan uitgerust met 4 bastions op de hoeken en omringd door een gracht. Tussen 1680 en 1694 werd het fort herwerkt en werd een kanontoren gebouwd. Bron: Termote J. & Zwaenepoel A. 2004, Forten en verdedigingswerken in het Oost- en West-Vlaamse Krekengebied, onuitgegeven rapport provincies Oost- en West-Vlaanderen.
159451	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: site met walgracht
159452	Indicator cartografie; NK: 15 meter Nieuwe tijd: site met walgracht

Toevalsvondst

32819	Toevalsvondst (1949) ; NK: 250 meter Karolingische periode: muntschat - 462 Karolingische zilveren muntjes in een soort veldfles van Pingsdorf-aardewerk (Van den Eynde heeft het over een veldfles in Badorfceramiek) - onder meer munten van Karel De Kale, Lodewijk De Vrome, Lodewijk de Duitser, Lotharius I en Pepijn I Bron: Haeck A. 1996, Middeleeuwse muntschatten gevonden in België (750-1433), Cercle d'études numismatiques travaux 13, Brussel.

Metaaldetectie

163934	Metaaldetectie (2013); NK: 15 meter Late middeleeuwen: munten
207662	Metaaldetectie: NK: 15 meter 17de eeuw: riemhamer

1.3.3.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 t.a.v. het cultuurhistorisch kader (Bron: Geoportaal).

Binnen de contouren van het onderzoeksterrein zijn geen erfgoedrelicten gekend. Ten noorden van het plangebied situeren zich van zuid naar noord Café de Moedige uit 1937, een dorpswoning uit het vierde kwart van de 19de eeuw, een dorpswoning van het begin van de 20ste eeuw en een dorpswoning uit het vierde kwart van de 19de eeuw. Alle vier deze gebouwen gelden als bouwkundig erfgoedrelict.[4]

[4] Geoportaal

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Assenedesteenweg te Zelzate. Het plangebied is ca. 1,68 ha groot en is momenteel in gebruik als grasland en tuinzone. In het zuidelijk deel situeren zich tuinpercelen en in noordelijk deel kwam tot recent bebouwing voor, die thans reeds is gesloopt.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de zandstreek binnen de Vlaamse Vallei, op enkele kilometer van de overgang met de Scheldepolders. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het projectgebied een profielopbouw weer van Weichseliaan dekzand op de fluviatiele afzettingen uit het laat-Pleistoceen. De bodem bestaat uit matig nat zand. Deze gegevens impliceren een éénduidige verticale stratigrafie waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de bouwvoor.

Cartografische bronnen wijzen op een ruraal karakter van het plangebied en de ruime omgeving. De Ferrariskaart geeft aan dat het terrein hoofdzakelijk in gebruik is als akker eind de 18e eeuw. Iets ten noorden van het plangebied is de bewoningskern van het gehucht ‘Katte’ gelegen.

Op het plangebied zijn geen archeologische waarden gekend. Direct ten noorden van het plangebied werd een muntschat uit de middeleeuwen gerecupereerd die volgens de Centraal Archeologische Inventaris te dateren is in de karolingische periode (CAI 32819). Ook werden zowel ten noorden (CAI 154941) en ten zuidwesten (CAI 154942) van het plangebied bij luchtfotografische prospectie cirkelvormige structuren waargenomen die geïnterpreteerd worden als grafmonumenten uit de bronstijd. Verder wijzen waarnemingen en indicatoren op menselijke aanwezigheid in de late middeleeuwen. Opmerkelijk zijn een groot aantal houtskoolmeilers die werden waargenomen bij een prospectiecampagne een paar kilometer ten zuidwesten (CAI 1015, 1016, 1019) en ten zuiden (CAI 150333) van het plangebied.

Concreet wijzen de gegevens op een beduidende archeologische trefkans met een verwachting van sporenarcheologie. De bodemkundige gegevens wijzen op een éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige resten zichtbaar zijn onder de bouwvoor. Gelet de bodemopbouw en de mate van landgebruik is er geen verhoogde verwachting inzake bewaarde artefactenconcentraties. De meest geschikte onderzoeksmethode conform het verwachtingspatroon is een proefsleuvenonderzoek.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Het bureauonderzoek heeft geen informatie aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat delen van het plangebied vrij zijn van archeologisch erfgoed. Mogelijk is het bodemarchief aangetast ten gevolge van de recente bebouwing, dit dient echter tijdens het proefsleuvenonderzoek geëvalueerd te worden.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Inventaris Onroerend Erfgoed

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	**2017K258**
Onderwerp	**Zelzate Assenedesteenweg**
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	5
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	Verkavelingsplan
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	29/06/2017

Plannummer	6
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	9
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	10
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	11
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	13
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	14
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	24
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017

Plannummer	25
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Cultuurhistoriek
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	23/11/2017